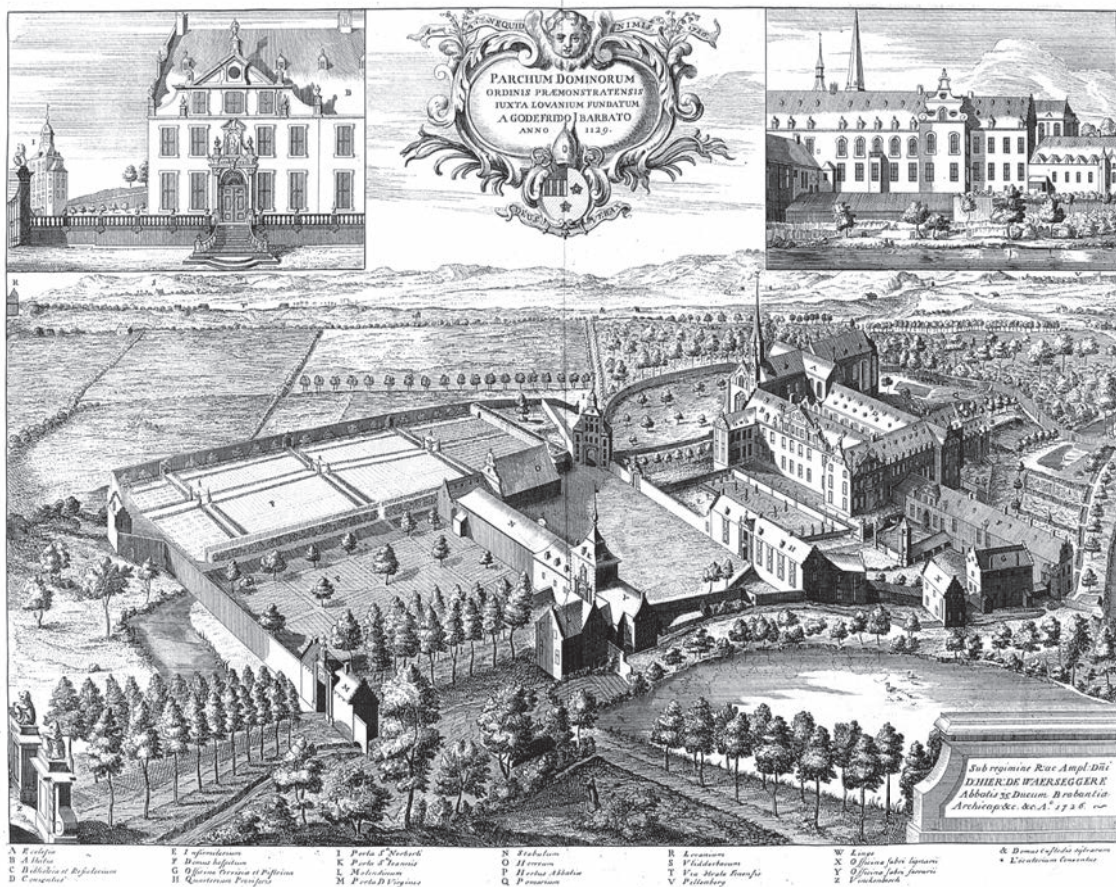

Passie van de Stemmen

18/04 — 28/04/2018

Passie van de Stemmen

*Onder de Hoge Bescherming van Hare
Majesteit de Koningin van België*

	Woord vooraf	2
18/04	Labo Ensemble Koninklijk Conservatorium Den Haag	5
21/04	Stile Antico	9
22/04	Psallentes	23
26/04	Raquel Andueza & La Galanía	32 34
27/04	Ensemble Sequentia	43
28/04	Huelgas Ensemble	51
	Partners	59
	Praktische informatie	60

Woord vooraf

Beste luisteraar,

Bij aanvang van de negende editie van het polyfonie-festival Passie van de Stemmen wil ik jullie allen van harte welkom heten. Samen met onze partner 30CC werkte de Alamire Foundation, Internationaal studiecentrum voor de muziek in de Lage Landen, een programma uit waarbij (inter)nationale topensembles u laten kennismaken met muziek uit de middeleeuwen, renaissance en de vroege barok.

Het Britse ensemble Stile Antico toerde met Sting, bracht recent (naast de groten der aarde uit de popwereld) polyfonie op de gala-avond van de Grammy Awards in New York, is intussen een vaste frisse waarde in het oude muzieklandschap en is voor de allereerste keer aanwezig in Leuven. Zij leiden ons tijdens hun Passie van de Stemmen concert doorheen de mooiste bladzijden van Tomás Luis de Victoria waarin hij teksten voor de liturgie van de Goede Week op een meesterlijke manier polyfoon heeft gezet.

Het Vlaamse Huelgas Ensemble onder de bezielende leiding van Paul Van Nevel staat sinds jaar en dag internationaal op de kaart dankzij hun onverdroten zoektocht naar en engagement voor het onbekende franco-Vlaamse polyfone repertoire, iets waar wij steeds opnieuw bijzonder gelukkig van worden. Ook tijdens deze editie brengen ze ongekend werk, een requiemmis van Simone de Bonfont, een ware ontdekking als afsluiter van het festival.

De Alamire Foundation gaat in tal van internationale projecten op zoek naar hoe ons eeuwenoud muzikale erfgoed uitgevoerd werd en mogelijks geklonken heeft. Het uitpuren van deze franco-Vlaamse polyfonie, in een jaar waar we het overlijden van Pierre de la Rue (1518) herdenken, kan niet anders dan resulteren in het valoriseren van prachtige

fragmenten uit La Rue's repertoire. De lecture-performance onder de leiding van Stratton Bull en Niels Berentsen is een momentopname van een *work in progress*, waarbij de jonge generatie van internationale uitvoerders, die allen studeren aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, op een historisch geïnformeerde manier samen musiceren.

Op de jaarlijkse Erfgoeddag zetten we de codex van Hildegard von Bingen centraal. Deze codex die vorig jaar de benedictijnenabdij in Dendermonde verliet om onderzoek te vinden in onze Alma Mater is reeds jaren een vaste waarde in het parcours van de Alamire Foundation. Naast fundamenteel onderzoek i.s.m. de Onderzoeksgroep Musicologie en praktijkonderzoek in het Huis van de Polyfonie werd het topstuk in 2009 in Leuven tentoongesteld in Museum M in het kader van het prestigieuze project Inventarisatie van antifonaria bewaard in Vlaanderen. Het precieze manuscript werd gedigitaliseerd door het *Alamire Digital Lab* en is digitaal te raadplegen in de *Integrated Database for Early Music* (idemdatabase.org). Psallentes onder leiding van Hendrik Vanden Abeele zette zijn schouders onder een project waarin het alle muziek uit het handschrift sinds enkele jaren op een uitstekende wijze valoriseert.

Ook Benjamin Bagby is als geen ander een pleitbezorger om onontgonnen literatuur aan het licht brengen. Met zijn ensemble *Sequentia* stond hij aan de wieg van de valorisatie van het volledige oeuvre van Hildegard von Bingen. We zijn dan ook bijzonder verheugd hem en zijn ensemble in *Passie van de Stemmen* te mogen verwelkomen met een project dat toont waar ook de Alamire Foundation voor staat: wetenschappelijk onderzoek dat wordt gevaloriseerd en zo klinkend kan worden gedeeld met een breed publiek.

De Alamire Foundation nam vorig jaar afscheid van zijn stichter-voorzitter Herman Vanden Berghe. Herman blijft in onze gedachten als mentor en stuwende kracht van de Foundation. In zijn geest zetten we ons project verder en uit respect voor zijn werk dragen we de concertavond van 26 april volledig aan hem op. Een van Hermans lievelingsuitvoerders was sopraan Raquel Andueza. Zij staat samen

met haar ensemble La Galanía op de planken in één van Hermans geliefde stijlperiodes, de vroege barok van Monteverdi en tijdgenoten. Voor dit concert aanvangt horen we een uitvoering in open lucht, waarbij Rallye Meerdael, het jachthoornensemble waar Herman medestichter/blazer van was, muziek voor blazers laat klinken. Dat de Abdij site van het Huis van de Polyfonie tot aan de binnenkort te openen *Library of Voices*, het abtskwartier, het kerkhof en de stemmige kerk moge zinderen ter nagedachtenis van een groot man.

Graag dank ik onze partner 30CC en de Abdij van Park voor de bijzonder goede samenwerking. De steun van de KU Leuven, het Fonds Baillet-Latour, de stad Leuven en de Vlaamse Gemeenschap wordt eveneens uitermate gewaardeerd. En tot slot, dank aan alle medewerkers, inleiders, vrijwilligers, vrienden, voor en achter de schermen, aan de ensembles en de musici, en aan u, ons geliefde en bijzonder gewaardeerde publiek.

Van harte,

Bart Demuyt
Directeur Alamire Foundation
Curator Passie van de Stemmen

I8/04

Labo Ensemble Koninklijk Conservatorium Den Haag

Huis van de Polyfonie 20u
Lecture-performance

Bonnie De La Hunty superius
Kitty Lai superius
Judith Sepulchre superius
Maria Clara Costa alto
Boukje van Gelder alto
Mariano Boglioli tenor
André Cruz tenor
Korneel Van Neste tenor
Maté Bruckner bassus
Hidde Kleikamp bassus
Niels Berentsen en Stratton Bull artistieke leiding

Vijfhonderd jaar Pierre de la Rue

Misdelen uit het Mechels Koorboek en Magnificat

Voor de vierde keer slaan de Alamire Foundation en het Koninklijk Conservatorium Den Haag de handen in elkaar om een groep jonge pre-professionele musici de kans te geven om polyfonie te zingen vanuit de muzikale bron. In dit toonmoment laten we enkele composities horen waar de laatste maanden aan gewerkt werd, zowel in Den Haag als in het Huis van de Polyfonie te Leuven. Dit jaar is het vijfhonderd jaar geleden dat Pierre de la Rue (c. 1452-1518) in Kortrijk stierf, nadat hij lang in dienst geweest was van het Habsburg-Bourgondische hof. Hij was één van de uitmuntende polyfonisten uit de renaissance. Van hem zijn meer dan dertig missen bekend, waarvan er zes door het atelier van Petrus Alamire in het Mechels Koorboek (Mechelen, Stadsarchief) genoteerd zijn. Van dit schitterend verluchte handschrift, dat in de omgeving van het hof van Margaretha van Oostenrijk vermoedelijk omstreeks 1515 gemaakt werd, gebruiken we een replica op ware grootte.

Een parel en ontdekking in La Rue's uitgebreide oeuvre is een Magnificat uit een van de koorboeken van Alamire, dat bewaard wordt in de Universiteitsbibliotheek van Jena. Deze bron bevat uitsluitend polyfone zettingen van de Magnificat-tekst (Ms. 20). Door jonge zangers in aanraking te brengen met dit repertoire en zeker met het uitvoeren ervan vanuit de originele notatie en de oorspronkelijke opstelling rond de standaard/lezenaar, hopen we een impuls te geven aan boeiende toekomstige uitvoeringen van polyfonie door deze aanstormende generatie.

Stratton Bull en Klaartje Proesmans

Stratton Bull studeerde zang aan het Royal Conservatory in zijn geboortestad Toronto en later aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Hij trad op met toonaangevende ensembles in Europa en Noord-Amerika en zingt sinds 1988 bij Cappella Pratensis. In 2004 werd hij artistiek leider van Cappella Pratensis. Zijn interesse gaat in het bijzonder uit naar de vertolking van 15de- en 16de-eeuwse polyfonie uit oude notatie, waarover hij wereldwijd regelmatig workshops en masterclasses geeft. Als stafmedewerker bij de Alamire Foundation werkt hij samen met musici en musicologen aan projecten die gerelateerd zijn aan de franco-Vlaamse polyfonie van de renaissance.

Niels Berentsen studeerde compositie en zang aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Hij volgde masterclasses bij oudemuziek-specialisten als Evelyn Tubb, Marcel Pérès, Jill Feldman en Eric Mentzel. Niels Berentsen is lid van het Ascoli Ensemble, gespecialiseerd in de uitvoering van onbekend 'Ars Nova'-repertoire. Naast zijn activiteiten als zanger doceert hij geïmproviseerd contrapunt aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag en verzorgde hij gastlessen en lezingen in, onder andere, Antwerpen, Venetië, Moskou en Tel-Aviv. Niels is doctorandus aan de Universiteit Leiden en het Orpheus Instituut in Gent met een onderzoek naar 14de- en 15de-eeuwse improvisatiepraktijk.

21/04

Stile Antico

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

Tenebrae Responsoria
Tomás Luis de Victoria

Tenebrae Responsoria

De Goede Week, waarin het lijden en de kruisiging van Jezus worden herdacht vormt samen met Pasen, het feest van de verrijzenis, een hoogtepunt in het liturgisch jaar. Deze week inspireerde menig componist tot het componeren van de allerbeste religieuze muziek, denken we maar aan de passies van Johann Sebastian Bach. Ook lang voor diens tijd leefde de traditie deze intense dagen van muziek te voorzien.

Tomás Luis de Victoria (1548 – 1611) kreeg als koorknaap zijn muzikale training aan de kathedraal van Avila. Rond zijn zeventiende reisde hij naar Rome om er priester te worden en zich verder muzikaal te bekwamen. Tijdens zijn twintigjarig verblijf, ging een wereld van mogelijkheden voor hem open. Hij werkte er als zanger, organist, leraar en *maestro di cappella* voor verschillende instellingen. In 1587 keerde hij naar Spanje terug waar hij zich in Madrid vestigde en werkte in dienst van keizerin Maria van Oostenrijk, dochter van Karel V en zus van Filips II.

Voor zijn vertrek uit Rome gaf de Victoria in 1585 het *Officium Hebdomadae Sanctae* uit, een bundel antifonen, responsoria, hymnen, lofliederen, lamentaties, motetten en passiemuziek voor de Goede Week. De *Tenebrae Responsoria* komen uit deze uitgave. Het concertprogramma brengt hieruit de metten en de lauden van de laatste drie dagen van de Goede Week.

Hoewel de metten en de lauden historisch gezien de eerste getijden van de monastieke dag waren – zeer vroeg in de ochtend of zelfs nog 's nachts – was het in de late middeleeuwen de gewoonte geworden om ze de avond voordien te vieren. Tijdens de Victoria's verblijf in Rome echter vonden de *Tenebrae* in de late namiddag plaats, tijdens de schemer wanneer het daglicht stilaan

wegdeemstert. In deze dienst werden vijftien kaarsen één voor één gedoofd tot uiteindelijk de volledige duisternis viel. Vandaar de naam *Tenebrae*, wat letterlijk betekent: schemering, valavond.

De *Tenebrae*-metten waren ingedeeld in drie nocturnes, met telkens drie psalmen en hun antifonen. Nadien volgde een kort verset, een gereciteerd Onze Vader en tot slot een lezing in drie delen gevolgd door een responsorium. Elke dag kwam de lezing van de eerste nocturne uit de Lamentaties van Jeremia uit het Oude Testament, de lezing van de tweede nocturne uit de commentaren op de Psalmen van Augustinus en die van de derde nocturne uit de brieven van Paulus uit het Nieuwe Testament. Na dit alles volgden de lauden met nog meer psalmen, lofzangen en gebeden.

Stile Antico voegde gregoriaanse verzen en twee extra motetten aan het programma toe waaronder tussen de twee groepen responsoria voor Goede Vrijdag het zesstemmige motet voor de Goede Week *O Domine Jesu Christi*. Dit om enerzijds de opeenvolging van steeds dezelfde modus en de drie- en vierstemmige zettingen even te doorbreken. Anderzijds is het zo dat de Victoria's responsoria in oorsprong een onderdeel vormen van, en bedoeld zijn voor een langere, vooral gregoriaans gezongen dienst die werd gespreid over drie dagen.

De teksten van de responsoria komen uit het evangelie en vertellen over Jezus' verraad, gevangenneming, kruisiging en graflegging. Niet enkel wordt het historische verhaal in herinnering gebracht, de gelovige krijgt ook de kans om te mediteren bij de gebeurtenissen. Er zijn verwijzingen naar teksten uit psalmen die eveneens gezongen werden in de loop van de *Tenebrae* officies.

De Victoria speelt opvallend in op zowel de expressiviteit van de tekst als op de liturgische structuur. Elke lezing heeft drie responsoria (één na elk deel van de lezing). Voor elke groep van drie responsoria is het tweede responsorium voor vier hoge stemmen, terwijl het eerste en het derde voor lage en hoge stemmen is geschreven. Het vers is steeds driestemmig gezet. Let zeker op de vele woord-expressies,

zoals de dalende figuren op een zin als ‘cum descendentibus in lacum’ (in *Aestimatus sum*) of de stijgende figuren op ‘exclamans Iesus’ (in *Tenebrae factae sunt*).

Bij het slot van het concertprogramma gaan we van Jezus’ graflegging naar het bezoek van de drie vrouwen aan het graf op de ochtend van Pasen, om het lichaam van de Heiland te zalven. De tekst uit het Marcusevangelie werd op muziek gezet door een andere Spaanse componist, Francisco Guerrero (1528-1599). Als leerling van Cristóbal de Morales, bracht Guerrero het grootste deel van zijn leven door in de kathedraal van Sevilla. *Maria Magdalene* is een motet met een overwegend open en zonnig karakter, passend bij de verrijzenis. Al vertraagt Guerrero op het moment dat Jezus’ kruisiging in herinnering wordt gebracht het ritme en de harmonische voortgang en kiest hij voor de kleine terts toonaard om dan tot een nieuw energetisch punt te komen op het woord ‘surrexit’ (‘hij is verrezen’) en te eindigen in een exuberante, opgewekte stijl.

Naar: Matthew O’Donovan, tekst uit het cd-boekje
(*Stile Antico, Tomás Luis de Victoria, Tenebrae Responsories*, 2018)

21/04

Abdij van Park, kerk
20.30u

Concertinleiding door Prof. Ignace Bossuyt, Huis van de Polyfonie (19.30u)

Helen Ashby superius
Kate Ashby superius
Rebecca Hickey superius
Emma Ashby alto
Eleanor Harries alto
Kae Schofield alto
Benedict Hymas tenor
Andrew Griffiths tenor
Tom Kelly tenor
James Arthur bassus
Will Dawes bassus
Tom Flint bassus

Stile Antico

Het Britse ensemble Stile Antico legt zich toe op vocale muziek uit de renaissance en de vroege barok, met een bijzondere interesse voor de muziek uit de Tudorperiode. Sinds de oprichting in 2001 koos de groep ervoor om zonder dirigent te musiceren. De zangers worden geprezen voor hun toewijding, levendige uitvoeringen en expressieve tekstbehandeling. De cd-opnamen van Stile Antico wisten meerdere prijzen in de wacht te slepen en de masterclasses en workshops van het ensemble kennen veel succes. Stile Antico toerde met Sting als onderdeel van zijn Dowland-project *Songs from the Labyrinth*. De opname *Tomás Luis de Victoria, Tenebrae Responsories* verscheen in maart van dit jaar op cd bij Harmonia Mundi.

stileantico.co.uk

Tenebrae Responsoria

Tomás Luis de Victoria

Witte Donderdag

Amicus meus
Iudas mercator
Unus ex discipulis meis
Eram quasi agnus innocens
Una hora
Seniores populi

Goede Vrijdag

Tamquam ad latronem
Tenebrae factae sunt
Animam meam dilectam

O Domine Jesu Christi
Motet

Tradiderunt me
Jesum tradidit impius
Caligaverunt oculi mei

Stille Zaterdag

Recessit pastor noster
O vos omnes
Ecce quomodo moritur
Astiterunt reges terrae
Aestimatus sum
Sepulto Domino

Pasen

Maria Magdalene
Motet – Francisco Guerrero (1528-1599)

Amicus meus osculi me tradidit signo:
Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum.
Hoc malum fecit signum, qui per osculum
ad implevit homicidium.
[Responsum] Infelix praetermisit pretium
sanguinis, et in fine laquaeo se suspendit.
[Versus] Bonum erat illi,
si natus non fuisset homo ille:
[Responsum] Infelix ...
(Tenebrae voor Witte Donderdag, tweede nocturne;
responsorium IV)

Iudas mercator pessimus osculo petiit Dominum,
ille ut agnus innocens
non negavit Iudae osculum.
[R] Denariorum numero Christum Iudaeis tradidit.
[V] Melius illi erat si natus non fuisset:
[R] Denariorum ...
(Tenebrae voor Witte Donderdag, tweede nocturne;
responsorium V)

Unus ex discipulis meis tradet me hodie:
vae illi per quem tradar ego:
[R] Melius illi erat si natus non fuisset.
[V] Qui intingit mecum manum in paropside,
hic me traditurus est in manus peccatorum:
[R] Melius illi erat si natus non fuisset.
(Tenebrae voor Witte Donderdag, tweede nocturne;
responsorium VI)

Ad te Rex summe, omnium redemptor, oculos
nostros sublevamus flentes:
exaudi, Christe, supplicantium preces.

Eram quasi agnus innocens; ductus sum ad
immolandum, et nesciebam: concilium
fecerunt inimici mei adversum me, dicentes:

[R] Venite, mittamus lignum in panem ejus,
et eradamus eum de terra viventium.
[V] Omnes inimici mei adversum me cogitabant
mala mihi; verbum iniquum mandaverunt
adversum me dicentes:

Door een kus heeft mijn vriend me verraden:
Hem die ik kust, hij is het, grijp hem.
Dit misdadig teken gaf hij, die door een kus
een moord heeft begaan.
[R] De ongelukkige, hij wierp de bloedprijs weg
en hing zich ten slotte op.
[V] Hij was beter niet geboren.

[R] De ongelukkige ...

Judas, de gemene handelaar probeerde de Heer
te kussen. Hij, als een onschuldig lam, weigerde
Judas' kus niet.
[R] Voor wat zilverstukken leverde hij Christus
over aan de Joden. [V] Hij was beter niet geboren.
[R] Voor wat zilverstukken ...

Een van mijn leerlingen zal me vandaag verraden:
wee hem door wie ik verraden zal worden:
[R] Hij was beter niet geboren.
[V] Hij die de hand met mij in de schotel doopt,
hij zal mij overleveren in de handen van de
zondaars. [R] Hij was beter niet geboren.

Tot u, allerhoogste Koning en verlosser van allen,
richten wij onze tranende ogen op:
Christus, verhoor de gebeden der smekelingen.

Ikzelf was als een onschuldig lam, dat naar de
slachtbank wordt geleid en ik wist niet dat
mijn vijanden aanslagen tegen mij beraamden,
zeggende:
[R] Komt, laten we vergif in zijn brood doen
en hem uit het land der levenden rukken.
[V] Al mijn vijanden maakten boze plannen tegen
mij; zij vaardigden een onrechtvaardig vonnis tegen
mij uit, zeggende:

[R] Venite ...
(Tenebrae voor Witte Donderdag, derde nocturne;
responsorium VII)

Una hora non potuistis vigilare mecum,
qui exhortabamini mori pro me?
[R] Vel Judam non videtis quomodo non dormit,
sed festinat tradere me Judaeis?
[V] Quid dormitis? Surgite et orate, ne intretis in
tentationem:
[R] Vel Judam ...
(Tenebrae voor Witte Donderdag, derde nocturne;
responsorium VIII)

Seniores populi consilium fecerunt:
[R] Ut Jesum dolo tenerent, et occiderent; cum
gladiis et fustibus exierunt
tamquam ad latronem.
[V] Collegerunt pontifices et pharisaei concilium:
[R] Ut Jesum ...
(Tenebrae voor Witte Donderdag, derde nocturne;
responsorium IX)

Rogamus, Deus, tuam majestatem:
auribus sacris gemitus exaudi:
crimina nostra placidus indulge.

Tamquam ad latronem existis cum gladiis
et fustibus comprehendere me.
[R] Quotidie apud vos eram
in templo docens et non me tenuistis, et ecce
flagellatum ducitis ad crucifigendum.
[V] Cumque iniecissent manus in Iesum et
tenuissent eum, dixit ad eos:
[R] Quotidie ...
(Tenebrae voor Goede Vrijdag, tweede nocturne;
responsorium IV)

[R] Komt, ...

Kunnen jullie zelfs geen uur met mij waken, jullie
die elkaar aanspoorden om voor mij te sterven?
[R] Of zien jullie niet dat Judas niet slaapt, maar
zich haast om mij aan de Joden over te leveren?
[V] Waarom slapen jullie? Sta op en bid om niet
in bekoring te komen.
[R] Of zien jullie ...

-
De oudsten van het volk beraadslaagden:
[R] om Jezus met een list gevangen te nemen
en hem te doden; met zwaarden en stokken trokken
ze uit als tegen een rover.
[V] Hogepriesters en Farizeeën riepen
de Hoge Raad bijeen: [R] Om Jezus ...

God, wij doen beroep op uw grootheid:
Aanhoor ons geweeklaag met uw heilige oren:
Wees begrijpend en vergeef onze zonden.

Als tegen een rover zijt gij uitgetrokken met zwaar-
den en knuppels om mij gevangen te nemen.
[R] Dagelijks was ik bij u, onderwijzend in de tempel,
en gij hebt mij niet gegrepen,
en ziehier, (nu) geselt gij mij en gaat mij kruisigen.
[V] Nadat zij de handen aan Jezus hadden geslagen
en zij hem vasthielden, sprak hij tot hen:
[R] Dagelijks ...

Tenebrae factae sunt, dum crucifixissent Jesum
Judaei: et circa horam nonam exclamavit
Jesús voce magna:
Deus meus, ut quid me dereliquisti?
[R] Et inclinato capite, emisit spiritum.
[V] Exclamans Jesús voce magna ait: Pater,
in manus tuas commendo spiritum meum:
[R] Et inclinato capite, emisit spiritum.
(Tenebrae voor Goede Vrijdag, tweede nocturne;
responsorium V)

Animam meam dilectam tradidi in manus
iniquorum, et facta est mihi haereditas mea sicut
leo in silva. Dedit contra me voces
adversarius dicens:
congregamini et properate ad devorandum illum.
Posuerunt me in deserto solitudinis et luxit super
me omnis terra,
[R] quia non est inventus qui me agnosceret, et
faceret bene.
[V] Insurrexerunt in me viri absque misericordia,
et non pepercerunt animae meae:
[R] quia ...
(Tenebrae voor Goede Vrijdag, tweede nocturne;
responsorium VI)

O Domine Jesu Christe

O Domine Jesu Christe, adoro te
in cruce vulneratum felle et aceto potatum:
deprecor te ut tua vulnera
morsque tua sit vita mea.

Tradiderunt me in manus impiorum
et inter iniquos proiecerunt me
et non pepercerunt animae meae.

Congregati sunt adversum me fortes:
[R] Et sicut gigantes steterunt
contra me.
[V] Alieni insurrexerunt adversum me
et fortes quaesierunt animam meam:
[R] Et sicut ...
(Tenebrae voor Goede Vrijdag, derde nocturne;
responsorium VII)

Toen de Joden Jesús gekruisigd hadden viel
de duisternis: en omstreeks het negende uur riep
Jesús met luide stem:
Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?
[R] En hij boog het hoofd en liet de geest.
[V] Jesús riep met luide stem: Vader, in uw
handen beveel ik mijn geest.
[R] En hij boog ...

Ik heb mijn ziel overgeleverd in de handen van mis-
dadigers, en mijn erfgoed is geworden als een
leeuw in het bos. Mijn vijand verhief zijn stem tegen
mij en sprak: verenigt u en haast u om hem te ver-
slinden. Zij hebben mij achtergelaten
in de woestijn en heel de aarde heeft om
mij gerouwd,
[R] want er was iemand die iets gaf om mij en
mij bijstond.
[V] Mannen zonder erbarmen zijn tegen mij
opgestaan en hebben mijn leven niet gespaard:
[R] want ...

Heer Jesús Christus, ik vereer u,
gewond aan het kruis, terwijl u gal en azijn
te drinken krijgt: ik smeed u dat uw wonden
en uw dood mij leven geven.

Zij hebben mij overgeleverd in de handen van de
godelozen en zij hebben mij neergeworpen tussen
misdadigers en mijn leven niet gespaard.

Sterke mannen hebben zich tegen mij verenigd:
[R] en als reuzen stonden zij op tegen mij.
[V] Vreemdelingen zijn tegen mij opgestaan en
sterke mannen stonden mij naar het leven:
[R] en als reuzen ...

Jesum tradidit impius summis principibus sacerdotum, et senioribus populi:

[R] Petrus autem sequebatur eum a longe, ut videret finem.

[V] Adduxerunt autem eum ad Caipham principem sacerdotum, ubi scribae et pharisaei convenerant:

[R] Petrus autem ...

(Tenebrae voor Goede Vrijdag, derde nocturne; responsorium VIII)

Caligaverunt oculi mei a fletu meo quia elongatus est a me, qui consolabatur me.

Videte, omnes populi,

[R] si est dolor similis sicut dolor meus.

[V] O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte

[R] si est dolor similis sicut dolor meus.

(Tenebrae voor Goede Vrijdag, derde nocturne; responsorium VII)

Tibi fatemur crimina admissa:
contrito corde pandimus occulta:
tua Redemptor, pietas ignoscat.

Recessit pastor noster fons aquae vivae ad cuius transitum sol obscuratus est:

[R] Nam et ille captus est, qui captivum tenebat primum hominem: hodie portas mortis et seras pariter Salvator noster disruptit.

[V] Destruxit quidem claustra inferni et subvertit potentias diaboli.

[R] Nam et ille ...

(Tenebrae voor Stille Zaterdag, tweede nocturne responsorium IV)

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte

[R] Si est dolor similis sicut dolor meus.

[V] Attendite universi populi, et videte dolorem meum:

[R] Si est dolor ...

(Tenebrae voor Stille Zaterdag, tweede nocturne responsorium V)

De goddeloze leverde Jezus over aan de hogepriester en de oudsten van het volk:

[R] Petrus echter volgde hem van verre om de afloop te zien.

[V] Zij voerden hem weg naar Kaïfas, de hogepriester, waar de schriftgeleerden en de

Farizeeërs verzameld waren. [R] Petrus echter ...

Mijn ogen zijn van het wenen vertroebeld, want hij die mijn trooster was, heeft zich van mij verwijderd. Ziet, alle volkeren,

[R] of er een smart is zoals mijn smart.

[V] O, gij allen, die voorbijkomt, Kijk en ziet

[R] of er smart is zoals mijn smart.

We biechten u de zonden op die wij begingen:
met bang hart leggen wij onze verborgen zonden bloot: O Redder, wees genadig en vergeef ze ons.

Onze Herder, de bron van levend water, is heengegaan, bij wiens overlijden de zon verduisterde.

[R] Want hij, die de eerste mens geboeid hield, is zelf geboeid: vandaag heeft onze Redder de grendels en de poorten van de dood verbrijzeld.

[V] Hij heeft de hellekerker verwoest en de macht van de duivel omver geworpen.

[R] Want hij ...

O, gij allen, die voorgaan langs de weg, ziet mij aan en gaat na,

[R] of er een smart is gelijk aan mijn smart.

[V] Ziet mij aan, alle volken, en zie mijn smart:

[R] of er een smart is ...

Ecce quomodo moritur Justus et nemo percipit corde. Viri justus tolluntur et nemo considerat. A facie iniquitatis sublatus est justus
[R] Et erit in pace memoria eius:
[V] Tamquam agnus coram tondente se obmutuit, et non aperuit os suum: de angustia, et de iudicio sublatus est.
[R] Et erit in pace memoria eius.
(Tenebrae voor Stille Zaterdag,, tweede nocturne responsorium VI)

Innocens captus, nec repugnans ductus, testibus falsis pro impiis damnatus:
quos redemisti, tu conserva, Christe.

Astiterunt reges terrae,
et principes convenerunt in unum,
[R] adversus Dominum et adversus Christum eius.
[V] Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania
[R] adversus Dominum et adversus Christum eius?
(Tenebrae voor Stille Zaterdag, derde nocturne; responsorium VII)

Aestimatus sum cum descendentibus in lacum,
[R] Factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber.
[V] Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis et in umbra mortis.
[R] Factus sum ...
(Tenebrae voor Stille Zaterdag, derde nocturne; responsorium VIII)

Sepulto Domino, signatum est monumentum, volventes lapidem ad ostium monumenti,
[R] Ponentes milites qui custodirent illum.
[V] Accedentes principes sacerdotum ad Pilatum, petierunt illum.
[R] Ponentes milites ...
(Tenebrae voor Stille Zaterdag, derde nocturne; responsorium IX)

Zie hoe de rechtvaardige sterft zonder dat het iemand ter harte gaat; en hoe rechtvaardige mensen verdwijnen zonder dat iemand er acht op slaat. De rechtvaardige is aan de ongelijkheid onttrokken.
[R] En zijn nagedachtenis zal in vrede zijn.
[V] Als een lam verstomde hij voor de scheerder en opende zijn mond niet; hij werd weggenomen uit verdrukking en veroordeling. [R] En zijn nagedachtenis ...

Gevangen als onschuldige, weggeleid zonder verzet, door valse getuigen veroordeeld ten voordele van goddelozen: Christus, bescherm hen die U hebt verlost.

De koningen der aarde stonden op en de heersers spanden samen,
[R] tegen de Heer en tegen zijn Gezalfde.
[V] Waarom gaan de heidenen te keer en beramen de volkeren ijdele plannen
[R] tegen de Heer en tegen zijn Gezalfde.

Men telt mij bij hen die ten grave dalen,
[R] Ik ben als een hulpeloze man, vrij als een dode.
[V] Zij hebben me in een diepe grafkuil gestopt, in duisternis en in de schaduw van de dood.
[R] Ik ben als ...

Toen de Heer begraven was, werd het graf bezegeld, en zij wentelden een steen voor de ingang,
[R] Soldaten werden bij het graf geplaatst om hem te bewaken
[V] De hogepriesters gingen naar Pilatus en verzochten hem. [R] Soldaten ...

Maria Magdalene

Maria Magdalene et altera Maria emerunt aromata
ut venientes ungerent Jesum.

Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad
monumentum orto iam sole. Alleluia.

Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem
sedentem in dextris coopertum stola candida
et obstopuerunt. Qui dicit illis: 'Jesum quem queri-
tis Nazarenum cruxifixum: surrexit, non
est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum.' Alleluia.
(Marcus Evangelie, 16: 1-2, 5-6)

Maria Magdalena en de andere Maria kochten
welriekende kruiden om Jezus' lichaam te
balsemen. Heel vroeg, na de Sabbat, net na
zonsopgang, kwamen ze aan het graf. Alleluia.

Toen ze het graf binnengingen, zagen ze aan de
rechter kan een jonge man zitten, in een wit kleed.
Hij sprak hen toe: 'U zoekt Jezus van Nazareth,
de gekruisigde: hij is verrezen en
is hier niet. Kijk, daar is de plaats waar men hem
neergelegd had.' Alleluia.

Vertaling van de responsoria: Quindena Paschalis.
Volledig brevier en missaal met de gregoriaanse
gezangen van Palmzondag tot zaterdag na Pasen.
Antwerpen, 1956

22/04

Psallentes

Abdij van Park, Huis van de Polyfonie 12u-17u
Lecture-performance

Hours of Hildegard
De Dendermonde Codex

Hildegard von Bingen en de Dendermonde Codex

De 12de-eeuwse abdis en profetes Hildegard von Bingen (1098 – 1179) verwierf reeds tijdens haar leven een iconische status. Zowel geestelijke als wereldlijke machthebbers – van abten en bisschoppen tot de keizer en de paus – wisselden met haar van gedachten en vroegen haar om raad. Behalve de correspondentie met personaliteiten uit haar tijd, heeft zij een uitgebreid oeuvre op haar naam staan, waardoor zij tot een van de meest vooraanstaande en invloedrijke auteurs uit de middeleeuwen wordt gerekend.

Het werk van Hildegard van Bingen is niet enkel omvangrijk, maar ook bijzonder divers. De ‘Sybille van de Rijn’, zoals zij in de literatuur bekend staat, kan rekenen op interesse vanuit verschillende hoeken. Theologen, filosofen, literatuurwetenschappers en historici buigen zich over haar visioenen. Daarnaast vinden we in haar oeuvre teksten terug die getuigen van kennis van geneeskunde, planten en kruiden. De ruime belangstelling die haar te beurt valt, heeft echter ook in belangrijke mate te maken met haar muzikale productie. Als een van de eerste bij naam gekende componisten heeft ze meer dan zeventig werken op haar naam staan. Het gaat om eenstemmige gezangen in de vorm van antifonen, responsoria, hymnen en sequensen, waarmee Hildegard aansluit bij de heersende liturgische tradities van de 12de eeuw. De manier waarop ze deze genres invult, is echter allerm minst alledaags en getuigt van haar eigen en eigenzinnige visie op gregoriaanse muziek.

De verzamelde composities van Hildegard von Bingen zijn overgeleverd in twee handschriften. Het oudste manuscript, dat met zekerheid tijdens haar leven in haar eigen klooster van Rupertsberg tot stand kwam, wordt vandaag in België bewaard. Nadat het boek door Hildegard naar de cister-

ciënzers van Villers in Brabant was gezonden, kwam het via de benedictijnen van, achtereenvolgens, Gembloers en Affligem in de 19de eeuw in de Sint-Pieters- en Paulusabdij van Dendermonde terecht. Sinds vorige zomer bevindt de codex zich in de Maurits Sabbe Bibliotheek van de KU Leuven voor verder onderzoek.

In dit boek staan naast verschillende teksten van Hildegard ook 75 van haar composities genoteerd, ongeveer twee derde van haar overgeleverde muzikale werk. Die muziekverzameling kreeg de titel *Symphoniae harmoniae caelestium revelationum* ('Symfonieën van de harmonie van de hemelse revelatie') mee, maar het handschrift staat in de literatuur vooral bekend als de 'Dendermonde Codex'. Sinds 2017 is het manuscript online consulteerbaar via de *Integrated Database for Early Music* (IDEM, www.idemdatabase.org). Voor de digitale foto's van superieure kwaliteit tekende het *Alamire Digital Lab*, het mobiele state-of-the-art foto laboratorium van de Alamire Foundation.

Naar aanleiding van de Erfgoeddag die dit jaar het thema 'kiezen' draagt, zal Hendrik Vanden Abeele met een aantal zangeressen van Psallentes deze codex toelichten aan de hand van digitale beelden en muzikale voorbeelden. Vorig jaar verscheen de eerste cd *Hours of Hildegard – First Hour*, als aanzet tot een nieuwe, integrale opname van de codex. Met dit eerste album presenteert Psallentes meteen een enigszins atypische lezing van het muzikale oeuvre van Hildegard. Er zijn immers vele verschillende manieren om met haar muziek om te gaan. Ontdek vooral welke keuzes Psallentes maakt bij het uitvoeren van deze meditatieve gezangen.

Ann Kelders en Hendrik Vanden Abeele

22/04

Huis van de Polyfonie
Erfgoeddag: 12u-17u

In het kader van Erfgoeddag 2018

Sarah Abrams superius

Lisa De Rijcke superius

Michaela Riener superius

Kerlijne Van Nevel superius

Veerle Van Roosbroeck superius

Hendrik Vanden Abeele

artistieke leiding

Psallentes

Psallentes werd in 2000 opgericht door Hendrik Vanden Abeele. Het ensemble gaat met professionele stemmen op zoek naar het wezen van het gregoriaans in verschillende historische stadia, met bijzondere aandacht voor de late middeleeuwen en de renaissance. Inzichten hierover worden gevoed door praktijkgebaseerd onderzoek. Waar Psallentes oorspronkelijk alleen uit mannelijke zangers bestond, is sinds 2007 ook een vrouwelijke versie van Psallentes actief. Het is frappant te merken hoe de initieel gelijkaardige intenties inzake uitvoering van laatmiddeleeuws gregoriaans in de twee gedaanten van het ensemble toch in een totaal verschillende (doch compatibele) esthetiek resulteren. Zo dragen beide ensembles op hun manier bij aan het uitdiepen van onze omgang met gregoriaans en aanverwante polyfonie.

psallentes.com

26/04

Rallye Meerdael

Abdij van Park, tuin Abtskwartier 19.30u
Openluchtconcert

Raquel Andueza & La Galanía

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

Herdenkingsconcert Herman Vanden Berghe

Deze concertavond wordt opgedragen aan Herman Vanden Berghe, ere-vice-rector van de KU Leuven, eminent geneticus, musicus en voorzitter van de Alamire Foundation, overleden op 23 januari 2017.

Herdenkingsconcert Herman Vanden Berghe, medestichter en voorzitter Alamire Foundation

Professor Herman Baron Vanden Berghe (1933 – 2017), ere-vice-rector en onderzoekscoördinator KU Leuven, stichter-voorzitter van Rallye Meerdael, medestichter-voorzitter van de Alamire Foundation (1991-2017), Ere-voorzitter van de Benelux Jachthoorn Federatie, bestuurder/voorzitter Cappella Concinite en zoveel meer.

Herman Vanden Berghe promoveerde als doctor in de geneeskunde aan de KU Leuven, waar hij zich specialiseerde in de menselijke erfelijkheid. Als pionier in zijn vakgebied werd hij de stichter en bezieler van het Centrum voor menselijke erfelijkheid te Leuven en verwierf hiermee een zeer grote internationale uitstraling. Hij werd vice-rector en onderzoekscoördinator KU Leuven en eredoctor van verschillende Europese universiteiten. Hij was stichtend lid van het *International Forum for Biophilosophy* en kreeg in 1993 van Koning Boudewijn de titel van baron. Na zijn emeritaat in 1999 bekleedde Herman Vanden Berghe het voorzitterschap van de Koning Boudewijnstichting (2000-2003).

Herman Vanden Berghe was niet enkel bevlogen in zijn academische loopbaan, maar was een fervent melomaan. Vanaf zijn veertiende speelde hij orgel. Hij zong en speelde jachthoorn, een ontdekking die hij deed in ‘den Biekorf’ bij dokter Arthur Broeckaert in zijn geboortestad Geraardsbergen. Herman maakte deel uit van verschillende jachthoornverenigingen in Frankrijk, Brussel, Brugge en Leuven. In de *Cercle Royal St-Hubert de Bruxelles*, een toonaangevend jachthoornensemble in de jaren 1950, was Herman de ‘muzikale bas’ en improviseerde hij een nieuwe baspartij of een onverwachte tegentijd. Zijn lage do ‘la pédale’ op het einde van een muzikale zin was steeds impressionant. In 1959 droeg Frans Vannerom hem een persoonlijke fanfare op, die ook vandaag zal klinken: ‘La Herman Vanden Berghe’. Vanaf de jaren 1960 speelde Herman bij Rallye Tillegem (Brugge), dat meerdere eerste prijzen behaalde. Begin jaren 1990 verenigden oudere en jongere jachthoornblazers zich in Rallye Meerdael, waarvan Herman de stichter-voorzitter was en waarmee hij jarenlang op vermaarde festivals speelde. Het bracht hem zelfs in contact met het legendarische ensemble van Jean-François Paillard, die de muziek uit de 18de eeuw en meer specifiek de Franse barokmuziek voor jachthoorn nieuw leven inblies.

Zijn krachtige, sonore stem gebruikte hij niet alleen in vele redevoeringen, maar ook in de Schola Cantorum waaraan hij 41 jaar verbonden bleef. Het zingen van het gregoriaans tijdens de diensten in de Leuvense Sint-Kwintenskerk koesterde hij. Vanaf 1994 werd hij bestuurder van de Cappella Concinite, hij keek uit naar hun concerten en naar de jaarlijkse Sint-Hubertusmis, die voor het eerst plaatsvond in 1973.

De gedegen kennis van het gregoriaans bracht hem bij die andere liefde, die van de polyfonie uit de Lage Landen. Hij hield van Ockeghem, Obrecht en Josquin des Prez en kon uren luisteren naar de opnames van de Capilla Flamenca, het Huelgas Ensemble of The Hilliard Ensemble. Hij was stichtend lid van het Festival van Vlaanderen Vlaams-Brabant en was er 14 jaar lang voorzitter. Al zijn bestuursmandaten vormen een bewijs van zijn tomeloze geloof in en zijn inzet voor de muziek.

Niet enkel als vicerector onderzoeksbeleid opende hij ‘deuren’, ook bij de Koning Boudewijnstichting is het besef dat investeren in erfgoed en kunsten een zinvolle investering is, zeker onder zijn voorzitterschap, voor velen nog duidelijker geworden. Resonant, waar Herman stichter-voorzitter van was, is toen gerealiseerd vanuit een samenwerking tussen de Vlaamse Overheid en de Stichting.

Als mede-stichter en voorzitter van de Alamire Foundation (1991) heeft hij het Internationaal studiecentrum voor de muziek in de Lage Landen op een bijzonder liefdevolle en strategische wijze bestuurd. Hoogtepunten onder zijn voorzitterschap waren de tentoonstelling Petrus Alamire (1999) en het musicologische wereldcongres in Leuven (2002), de inauguratie van het Huis van de Polyfonie (2011), het ministeriële bezoek aan het *Alamire Digital Lab* in de prestigieuze Vaticaanse bibliotheek (2013) en het binnenhalen van een IWT/SBO dossier *New Perspectives on Polyphony* wat resulteerde in een succesvolle tentoonstelling in de Antwerpse Kathedraal en in een zalige editie van het festival Laus Polyphoniae.

Net voor zijn overlijden was hij bijzonder opgetogen en dankbaar dat er een doorbraak kwam in het dossier *Library of Voices*, het nieuwe innovatief-hoogtechnologisch valorisatieproject in de Norbertuspoort van de Abdij van Park. Herman was samen met een kleine groep van intimi nog aanwezig op een besloten nieuwjaarsconcert op 18 januari 2017. Het werd zijn allerlaatste bezoek aan zijn zo geliefde Huis van de Polyfonie dat dankzij hem werd geopend door Hare Majesteit Koningin Fabiola.

Raquel Andueza en Jesús Fernández Baena waren in 2015 de muzikale gasten toen burgemeester Louis Tobback het Ereburgerschap van de Stad Leuven toekende aan Herman Vanden Berghe in de prestigieuze bibliotheek van de Abdij van Park. Herman was vereerd en heel erg onder de indruk van het muzikale talent van het duo. Niet enkel de Italiaanse taal die hem nauw aan het hart lag, maar ook het oeuvre van Monteverdi en tijdgenoten genoot zijn grote voorkeur. Raquel en Jesús beklifden tijdens Herman zijn uitvaart en brengen samen met Manuel Vilas dit huldeconcert vlakbij de plek waar Herman omgeven door bloemen en groen ligt begraven.

*Naar: Pieter Broeckaert, **Hommage aan Professor Herman Baron Vanden Berghe, Erevoorzitter van de Benelux Jachthoorn Federatie**, en Bart Demuyt, **Grafrede bij de begrafenis van Herman op 28 januari 2017 in de Sint-Kwintenskerk.***

26/04

Abdij van Park
tuin Abtskwartier 19.30u

Pieter Broeckaert jachthoorn
Dirk de With jachthoorn
Dimitry Donders jachthoorn
Yves Dugard jachthoorn
Denis Jacquemin jachthoorn
Bart Luykx jachthoorn
Wim Luykx jachthoorn
Vincent Rulmont
jachthoorn, artistieke leiding
Bernard Steverlynck jachthoorn
Ivan Van den Bergh jachthoorn

Rallye Meerdael

Het jachthoornensemble Rallye Meerdael is ontstaan in het begin van de jaren 1990. Enkele jonge en gepassioneerde jachthoornblazers uit het Leuvense kwamen, via wedstrijden en stages, georganiseerd door de Benelux Jachthoornfederatie, in contact met andere blazers uit België en Nederland. Al snel vormde zich zeer spontaan een kwintet. De lat werd zo hoog mogelijk gelegd en snel werd besloten om met deze formatie deel te nemen aan jachthoornfestivals in Frankrijk, de wieg van de jachthoorn. Het kwintet werd aangevuld met enkele gastblazers en kreeg al snel naam, o.a. door in 1994 het Internationaal Frans Kampioenschap te winnen aan het kasteel van Chantilly. In 1995 werd een cd opgenomen *Le chant des sonneurs*, die door vele blazers nog steeds als een referentie bestempeld wordt.

Door het plotse overlijden in 1996 van hun muzikaal leider, Piet Luykx, is de dynamiek wat verloren geraakt. Onder impuls van professor Herman Vanden Berghe bleef Rallye Meerdael nochtans voortleven. Meerdael nam de traditionele Sint-Hubertusmis van begin december in de Sint-Kwintenskerk te Leuven over van zijn toenmalig ensemble Rallye Tilleghem. Dit was lange jaren de enige activiteit van Rallye Meerdael.

Enkele jaren geleden werd de draad weer actief opgenomen en werden opnieuw muzikanten aangetrokken om het ensemble nieuw leven in te blazen. Onder de muzikale leiding van Vincent Rulmont werd Rallye Meerdael in 2017 laureaat van het Benelux Kampioenschap in Luxemburg. Er wordt nu gewerkt aan een nieuwe cd opname uit het oeuvre van de componist van jachthoornmuziek, Gustave Rochard. Ook het Internationaal Frans Kampioenschap komt wellicht terug op de agenda.

Le chant des sonneurs

Traditionele jachtfanfares

Le ‘clocher de Dampiere’

La ‘marche des Boers’

La ‘Guillaume Tell’

Een knipoog aan Herman Vanden Berghe

La ‘Rallye Tilleghem’

La ‘Herman Vanden Berghe’

Fantaisies

La ‘fête au Chateau’

Les ‘templiers’

Sortie de messe

G. Rochard

26/04

Abdij van Park
kerk 20.30u

Raquel Andueza zang
Jesús Fernández Baena luit
Manuel Vilas dubbel harp

Raquel Andueza & La Galanía

Na haar muziekopleiding in haar thuisstad Pamplona studeerde sopraan Raquel Andueza aan de Guildhall School of Music and Drama in Londen. Ze werkte reeds samen met ensembles als L'Arpeggiata, Gli Incogniti, B'Rock, La Tempestad, Al Ayre Español, Orquesta Barroca de Sevilla, El Concierto Español, Private Musicke, La Real Cámara, Hippocampus en Orphénica Lyra. Sinds 2003 maakt ze deel uit van het vocale kwartet La Colombina. Met theorbespeler Jesús Fernández Baena vormt ze het ensemble La Galanía, dat zich toelegt op het 17de-eeuwse Italiaanse repertoire. Ze geeft zangcursussen aan het Teatro Real in Madrid en aan de conservatoria van Burgos en Alcalá de Henares.

lagalania.com

D'amore e tormenti

Perché se m'odiavi

Claudio Monteverdi (1557 – 1643)

Vieni in questo seno

Francesco Cavalli (1602 – 1676)

Bella mia

Anoniem (17de eeuw)

Voglio di vita uscir

Claudio Monteverdi

Oblivion soave

Claudio Monteverdi

Viver in questo stato

Anoniem (17de eeuw)

Figlio dormi

Johannes H. Kapsberger (1580 – 1651)

Un sol bacio

Domenico Anglesi (1610/15 – 1674)

Son ruinato, appassionato

Benedetto Ferrari (1603/4 – 1681)

Si dolce è il tormento

Claudio Monteverdi

Cruda signora

Anoniem (17de eeuw)

Perché se m'odiavi

Perché se m'odiavi
mostravi d'amarmi
per sol ingannarmi?
Ahi, stella, ti fe' così bella,
si fera, si altera,
per l'alma impiagarmi.
Io t'adorava, tu sprezzavi me,
empia Filli, perché?

Chissà ch'una volta,
la stolta fierezza
non brami chi sprezza.
Ahi, ch'io vuo' dir al cor mio
che fugga,
che strugga
l'infida bellezza.
Forse a te toccherà chieder pietà,
empia Filli, chissà!

No, no, ch'io non voglio,
se scoglio m'aspetta
drizzar la barchetta.
Più fiera, que-st'empia megera
uccide,
s'en ride e ridendo saetta.
Chiama pur quanto voi,
ch'io non verrò,
empia Filli, no, no.

Vieni in questo seno,

Vieni, vieni in questo seno, che sereno
già t'accolse entro il suo latte.
Le sue, caro, mamme intatte,
se già manna a te stillaro,
da quei fini lor rubini,
vo', ch'ambrosia or ti zampillino.
Si tranquillino,
mio placato, e bel Polluce,
le mie sorti alla tua luce.
(Libretto: Giovanni Faustini)

Als je me dan toch haatte,
waarom deed je alsof je me liefhad,
enkel om me te misleiden?
Ah, ster, je toonde jezelf zo mooi,
zo heldhaftig en voornaam,
met de bedoeling mijn ziel te verwonden.
Ik bewonderde je, jij hoonde me,
harteloze Phyllis, waarom?

Wie weet dat op een dag,
de dwaze trots niet meer hunkert naar diegene
die vol minachting is.
Oh, ik zou mijn hart zo graag opdragen
om te vluchten en af te rekenen
met de verdorven schoonheid.
Misschien zal het dan jouw beurt zijn,
harteloze Phyllis, om genade te vragen,
wie weet!

Nee, nee, als de rots me opwacht,
wil ik met het bootje
geen rechte koers varen.
Nog gemener, deze harteloze helleveeg
doodt, ze lacht ermee en schiet al lachend
haar pijlen af.
Roep zoveel je wil,
ik zal niet komen,
harteloze Phyllis, nee, nee.

Kom, kom aan deze boezem,
die jou reeds kalm
verwelkomde met zijn melk.
Als haar onaangeroerde borsten,
jou ooit manna zouden geven, liefje,
wil ik dat uit hun kleine robijnen
ambrozijn vloeit.
Laat mijn lot bedaren in jouw schijnsel,
mijn behaaglijke, en mooie Pollux.

Bella mia

Bella mia questo mio core
per voi vive e per voi more
che voi sete per mia sorte
la mia vita e la mia morte.

Col bel guardo voi mi ferite
col bel guardo voi mi guarite
quando dunque mi mirate
morte e vita, ohimé, mi date.

O d'amor miracol novo
Vita e morte à un tempo io provo
ne so quale è più gradita
se la morte o pur la vita.

Anzi in dubbio ancor io vivo
s'io son morto e s'io son vivo
ma sia quel che vuol il fato
vivo o morto a voi m'ho dato.

Voglio di vita uscìr

Voglio di vita uscìr,
voglio che cadano
quest'ossa in polve
e queste membra in cenere
e ch'i singulti miei
trà l'ombre vadano.

Già che quel piè
ch'ingemma
l'herbe tenere
sempre fugge da me
né lo trattengono
i lacci oimè
del bel fanciul di Venere.

Miei sensi del Sepolcro
All'orlo vengono
e dalla vita quasi
s'accongedano
poi ch'un sol pegno
di mercé non tengono.

Mijn mooi lief, dit hart van mij
leeft voor u en sterft voor u
want u bent, zo heeft het lot bepaald
mijn leven en mijn dood.

Met uw mooie blik verwondt u mij
met uw mooie blik geneest u mij
wanneer u me bijgevolg bewondert
o wee, geeft u me dood en leven.

Door het nieuwe wonder van de liefde
leef en sterf ik tegelijk
twijfelend wat zoeter is,
of het leven of de dood.

Ik twijfel nog steeds
of ik dood ben dan wel levend
maar het lot heeft bepaald
dat ik mij levend of dood aan u gegeven heb.

Ik wil het leven verlaten,
ik wil dat deze botten
tot pulver vervallen
en deze ledematen tot as
en dat mijn gesnik
in de schaduw verdwijnt.

Want zij die het gras laat glinsteren
als edelgesteente,
vlucht altijd
van mij weg
en de netten van Cupido,
zoon van de mooie Venus,
houden haar niet tegen.

Ik sta op het punt
het leven vaarwel te zeggen
en daal neer in het graf,
want ik ontvang
geen enkel teken
van genade.

Vo che gl'abissi
il mio cordoglio vedano,
e l'aspro mio martir
le furie piangano,
e che i dannati
al mio tormento cedano.

A Dio crudel,
gli orgogli tuoi rimangono
a incrudelir con altri
a te rinuncio,
né vo'più che mie speme
in te si frangano.

S'apre la tomba,
il mio morir t'annuncio.
Una lagrima spargi,
et alfin donami
di tua tarda pietade
un solo nuncio.
E s' amando t'offesi,
homai perdonami.

Oblivion soave
Oblivion soave
I dolci sentimenti
In te, figlia, addormenti.

Posatevi occhi ladri,
Aperti deh che fate,
Se chiusi anco rubate ?

Poppea, rimanti in pace;
Luci care e gradite,
Dormite omai dormite.

Ik wil dat de afgrond
mijn rouw ziet
en dat de Furiën
mijn bittere lijden betreuren
en dat de verdoemden bezwijken
voor mijn leed.

Vaarwel, wreedheid,
jouw trots is niet meer te harden.
Ik zie van alles af,
van het vertrouwen en van jou,
ik wil niet langer dat mijn hoop
op jou stukloopt.

De tombe gaat open
en ik kondig je mijn dood aan.
Laat dan een traan,
en geef me eindelijk
een teken
van jouw late goedheid.
En als mijn liefde jou gekrenkt heeft,
vergeef me dan.

Laat de zachte vergetelheid
Je met zoete gedachten
In slaap wiegen, mijn dochter.

Rust nu, stelende ogen;
oh wat zouden jullie geopend doen
Als jullie zelfs gesloten roven?

Poppea, blijf kalm;
Vriendelijke en ontvankelijke ogen,
Slaap nu, slaap.

Viver in questo stato

Viver in questo stato
Amor, non posso più,
sallo il cor che piagato
sol per un guardo fù.

Entro i gl'occhi il dardo
e ferì il core,
porgi filli rimedio
al suo dolore.

Sperando mi consolo
e dichò pur chi sa
ch'al mio gran duolo
ritroverò pietà.

Movetevi a pietà,
luci beate,
voi che ferist' il cor
voi lo sanate.

Figlio dormi

Figlio dormi, dormi figlio,
china'l cilio, caro figlio,
ricciutello della mamma
del mio petto dolce fiamma.

Mio bambino piccinino
fa la nanna figlio,
ninna la nanna ninna nanna.

Amoroso mio tesoro,
ninna la nanna ninna nanna,
dolc'e vago ricciutello,
vezzosetto vago'e bello.

Luci vaghe, luci belle,
vine stelle del mio figlio,
non più crude al sonna omai,
serenate i vostr'irai.

Mio bambino piccinino
fa la nanna figlio,
ninna la nanna ninna nanna.

Leven in deze toestand
Cupido, kan ik niet langer,
het hart, dat alleen al door zo'n blik werd verwond,
weet dit wel.

De pijl drong de ogen binnen
en verwondde het hart,
Verzacht zijn smart,
Phyllis.

Hoopvol troost ik mij
en stel onbewogen:
wie weet dat ik door mijn hevige smart
genade zal terugwinnen.

Lever jullie over aan mededogen,
glunderende ogen,
jullie die het hart verwondden
zullen het genezen.

Zoon slaap, slaap zoon,
sluit de krullende wimpers
van de mama, liefste zoon,
van mijn boezem ben je de teergeliefde.

Mijn klein hummeltje
bedaar zoon,
slaap kindje slaap.

Verliefd mijn schat,
slaap kindje slaap zacht,
sierlijk en warrig krulletje,
luimig begerig en schoon.

Bekoorlijke, beeldschone ogen,
fonkelende sterren van mijn zoon,
die nu niet meer wreed zijn voor de slaap,
verzacht uw stralen.

Mijn klein hummeltje
bedaar zoon,
slaap kindje slaap.

Amoroso mio tesoro,
ninna la nanna ninna nanna,
mio dolcissimo ristoro,
mio richissimo tesoro.

Un sol bacio

Un sol bacio per pietá,
di negar mi havete ardir,
so sia mio lungo il morir
per isdegno, e curdeltá.
Morirò d'aspro dolor,
metre il cor gridando vá,
un sol bacio per pietá.

La beltà, che mi ferì,
non sia curda, e disleal
a sanar mio duro mal,
mentre l'alma inceneri;
Ma pietosa volga i rai
al mi cor, ch'ardendo và,
un sol bacio per pietá.

Se lo stral, che mi piagò
mi piagò per vostro amor,
se voi sorda al grave ardor
vi mostrate, io mi morirò;
Deh ch'aita si convien
ad un cor ch'afflitto stà,
un sol bacio per pietá.

Son ruinato, appassionato

Son ruinato, appassionato.
Quel traditor d'amore mi guida al loco,
dov'il mio foco a poco si fa maggiore.

S'io vado presto languisce il petto
e s'io m'arresto villan son detto.
Ah, misero mio stato.
Son ruinato, appassionato.

Son disperato, assassinato,
già tanto mi sento foco e faville
ch'a mille mi fan scontento.
Ne quest'ardore può far men forte,

Verliefd mijn schat,
slaap kindje slaap zacht,
mijn zoetste verkwikking,
mijn meest welvarende schat.

Zelfs een enkele kus uit medelijden,
durft u mij te ontzeggen
en daarom zal ik een langzame dood sterven
door wrevel en wreedheid.
Ik zal sterven van bijtende pijn,
terwijl mijn hart krijsend heengaat,
zelfs een enkele kus uit medelijden.

Schoonheid die mij verwondde,
wees niet wreed, en deloyaal
om mijn verschrikkelijke pijn te genezen,
terwijl je de ziel in de as legt;
Maar miserabele, werp jouw glans
op mijn hart dat brandend heengaat,
zelfs een enkele kus uit medelijden.

Als de pijn, die mij raakte
mij verwondde voor uw liefde,
als u verdoofd bent voor dit brandend verlangen
zal ik langzaam sterven;
Oh hulp is handig
voor een hart dat gepijnigd wordt,
zelfs een enkele kus uit medelijden.

Ik ben er geweest, ik ben verliefd.
Die verraderlijke liefde leidt mij daarheen,
waar mijn vuur steeds verder oplaait.

Als ik mij haast smacht mijn hart
als ik draal ben ik stompzinnig.
O, wat ben ik ongelukkig.
Ik ben er geweest, ik ben verliefd.

Ik heb geen hoop meer, ik ben verslagen,
in mij voel ik al het vuur
en de vonken die mij verteren.
En niets kan deze hitte temperen

se non l' horrore del gel di morte.
Ahi, mio destino ingrato.
Son disperato, assassinato.

Son intricato, ammartellato
se con amor m'impaccio repente cria
nell' alma mia la gelosia fiamme di ghiaccio.
Son intricato, ammartellato.

Si dolce è'l tormento

Si dolce è'l tormento
ch'in seno mi sta,
ch'io vivo contento
per cruda beltà.
Nel ciel di bellezza
s'accreschi fiera
et manchi pietà:
Che sempre qual scoglio
all'onda d'orgoglio
mia fede sarà.

La speme fallace
rivolgam' il piè.
Diletto ne pace
non scendano a me.
E l'empia ch'adoro
mi nieghi ristoro
di buona mercè:
Tra doglia infinita,
tra speme tradita
vivrà la mia fè.

Se fiamma d'amore
già mai non senti
quel riggido core
ch'il cor mi rapi,
se nega pietate
la cruda beltate
che l'alma invaghi:
Ben fia che dolente,
pentita e languente
sospirimi un di.
(Tekst: Carlo Milanuzzi)

dan de verschrikking van een ijskoude dood.
O hoe gruwelijk is mijn lot.
Ik heb geen hoop meer, ik ben verslagen.

Ik zit in de penarie, ik word verscheurd
als ik aan de liefde toegeef, schreeuwt terstond
in mijn ziel de jaloezie met ijselijke vlammen.
Ik zit in de penarie, ik word verscheurd.

Zo zoet is de kwelling
die ik in mijn hart draag
dat ik tevreden leef
onder een wrede schoonheid.
Laat in de hemel van schoonheid
De brutaliteit toenemen
en de barmhartigheid ontberen:
Want als een eeuwige rots
in de branding zal de trots
van mijn trouw zijn.

Laat valse hoop
Nu heengaan van mij.
laat vreugde noch vrede
mij bezoeken.
En laat de harteloze die ik aanbid
mij de verkwikking
van haar zoete genade ontzeggen:
tussen oneindig leed
tussen verraden hoop
zal mijn trouw leven.

Als dat kille hart
dat mijn hart stal,
het liefdesvuur nooit voelde
als genade ontzegd wordt
door de wrede schoonheid
die mijn ziel betoverde:
dan is het goed
dat zij mij op een dag
lijdend, berouwvol en kwijnend
zal bewenen.

Cruda signora

Cruda signora
tu vuoi ch'io mora
et io, che t'amo
a morte bramo
n'è dolce sorte
soffrir la morte
per tuo desire
fammi morire.

Sol per tuo amore
ladra del core
era gradita
questa mia vita
et hor, ch'io veggio
che non l'hai in preggio
per men cordoglio
viver non voglio.

Di me ti ridi,
di me ti fidi
perché sai bene
ch'io ti vò bene
e fingi amarmi
per più burlarmi
acciò ch'io mora
ah, traditora.

Ben son mi accorto
che mi fai torto
poi che t'ho amato
tu mai burlato,
burlato m'hai
ne lasci mai
si me burlare
non ti curare.

Hor fa che vuoi
faciò che puoi
che piacer sento
del tuo contento
ma spero un giorno
ch'avrai tuo scorno
del scorno
mio vatti con brio.

Wrede vrouw
jij wil dat ik sterf
en ik die jou bemin
hunkert naar de dood
de dood te verdragen
maakt deel uit van het zoete lot
laat me sterven
van verlangen naar jou.

Alleen voor jouw liefde
hartendief
was dit leven
van mij gewenst
en nu dat ik vertrek
dat je het niet eert
voor minder smart
wil ik niet leven.

Je lacht met mij,
je vertrouwt op mij
omdat je maar al te goed weet
dat ik van je houd
en je doet maar alsof je me graag ziet
om me nog meer te bedriegen
opdat ik zou sterven
oh verraadster.

Ik heb wel degelijk gemerkt
dat je me onrecht aandoet
vervolgens dat ik jou bemind heb
en nooit bedrogen,
bedrogen heb jij mij
en nooit laat je na
om geen rekening te houden met mij
jou niet te genezen.

Doe nu wat je wil
doe wat je kan
wat een plezier ervaar ik
van jouw contentement
maar ik hoop dat je op een dag
beschaamd zal worden
door mijn smaad
ga met brio.

27/04

Sequentia

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

Monks Singing Pagans

Monks Singing Pagans

Middeleeuwse liederen over helden, goden en sterke vrouwen

Als we aan middeleeuwse monniken en muziek denken, is gregoriaans het eerste wat ons voor de geest komt, de plechtige zang die hen begeleidde in hun liturgische dag, week, seizoen en jaar. Religieuze handschriften uit de 9de tot de 12de eeuw bevatten evenwel ook heel andere liederen met teksten die helemaal niet christelijk waren. Europese klooster- en kathedraalscholen, waren belangrijke intellectuele centra en leeromgevingen. Voor monniken en clerici, die allen opgegroeid waren in een plaatselijke taal (vaak met heidense wortels), was het noodzakelijk om Latijn te kennen, de taal van geloof, wetenschap, filosofie en literatuur. De studie van de overgeleverde antieke teksten speelde een belangrijke rol in de taalverwerving en zo werden aan de klooster- en kathedraalscholen Latijnse teksten van dichters, filosofen en historiografen bestudeerd en gememoriseerd, maar ook vaak gezongen. Er waren liederen over oude goden (Wodan, Zeus, Jupiter, Bacchus), helden (Hercules, Orpheus) en machtige vrouwelijke godinnen en figuren (Fortuna, Philosophia, Dido, Venus enz.). Deze soms fragmentarisch overgeleverde liederen leveren ons een rijke schat aan Europese vocale kunst en getuigen van een levendige cultuur waar christelijke monniken stem gaven aan heidense voorvaderen, waarin verhalen en ideeën tot op vandaag worden doorgegeven.

Wodan & Christus

Veel vóór-christelijke teksten overleefden in het heidense Noord-Europa, zelfs in monastieke handschriften vinden we intrigerende fragmenten waarin oude goden worden vermeld. Onder de vorm van toverformules en bezweringen, tonen deze overleveringen een in essentie christelijke wereld waarin het oude geloof bleef hangen en waarbij Christus en de Germaanse god Wodan makkelijk vermengd

werden. Teksten in het Oudgermaans of het Oudengels geven een glimp van de gekerstende heidenen uit het mysterieuze Noorden in de 9de en 10de eeuw.

Fortuna & Philosophia

In de reeks krachtige godinnen die de middeleeuwse christen inspireerden, zijn er weinig die kunnen wedijveren met de wispelturige macht van de schikgodin Fortuna of met de ernst van Philosophia, de wijze, geduldige en troostende lerares. De middeleeuwse christelijke zangers switchten moeiteloos van liederen over redding en goddelijke interventie naar liederen over de onverwachte kracht van Fortuna en de menselijke lotsbestemming. De liederen in de *Carmina Burana* (ca. 1235) onthullen een bijna obsessieve fascinatie voor Fortuna. *O varium Fortune* dat vermoedelijk ontstond bij intellectuele clerici in het late 12de-eeuwse Parijs, is een van die bekende liederen dat de kracht van Fortuna bezingt.

Daarna horen we liederen uit de *Vertrouwing der Wijsbegeerte* (*De consolatione philosophiae*) van Boëthius (ca. 480 – 526). Deze christelijke, Laatromeinse edelman, schrijver en filosoof, wachtte in gevangenschap op zijn executie, nadat hij vals beschuldigd werd van verraad tegen het Byzantijnse Rijk. Tijdens zijn geweeklaag over zijn lot, verschijnt hem een mysterieuze vrouw, Philosophia. Er ontstaat een lang gesprek, afgewisseld met liederen (*metra*). Zij wijst hem op zijn klaarheid van geest, waardoor hij geneest van zijn wanhoop. Boëthius schrijft dit verhaal neer in zijn *De consolatione*, dat een van de belangrijkste boeken werd van de Europese middeleeuwen. Veel van zijn teksten werden op muziek gezet en gezongen in kloosters en kathedraalscholen. Dankzij het baanbrekende onderzoek van musicoloog Sam Barrett (Universiteit van Cambridge) in samenwerking met Sequentia, kunnen we de liederen vandaag opnieuw horen. Hiervoor werd beroep gedaan op handschriften die gekopieerd werden voor monniken in Canterbury, meer bepaald de collectie *Cambridge Songs* uit de vroege 11de eeuw, waarvan de raadselachtige notatie voor de eerste keer getranscribeerd werd.

Cleopatra & Dido

Tussen de ode van Horatius aan Cleopatra (*Nunc est bibendum*), die zich van het leven beroofde met slangengif na de dood van haar geliefde, en de uitgebreide weelacht van Dido, koningin van Carthago, horen we twee instrumentale sequenzen. *Vaga* als prelude op Dido's weelacht en gebaseerd op een vroegmiddeleeuws sequens en *Stans a longe*, getranscribeerd en gereconstrueerd door Norbert Rodenkirchen als onderdeel van zijn onderzoek over de vroegst mogelijke bronnen van instrumentale muziek.

Orpheus

In de *Vertroosting der Wijsbegeerte* wordt het tijdloze verhaal van Orpheus in de onderwereld her-verteld. In *Felix qui potuit boni*, aan het einde van hun dialoog, wordt Boëthius eraan herinnerd zijn blik te richten op het 'daglicht van boven' en niet om te kijken. De melodie stamt uit de *Cambridge songs*. In *Collis erat collemque* vertelt dichter Ovidius het verhaal van Orpheus in zijn *Metamorfosen*. Tijdens het huwelijk tussen Orpheus en Eurydice, sterft de bruid aan een slagenbeet. Na zijn mislukte poging om Eurydice te redden uit de onderwereld, bezingt Orpheus in de bergen zijn verhaal (hier begint de uitvoering van dit stuk). Hij wordt echter door wilde, vrouwelijke Mainaden vermoord, waardoor hij toch verenigd wordt met zijn geliefde.

Hercules

Terwijl Hercules vooral bekend staat als superheld, met gebalde spieren, legt de legende eigenlijk de nadruk op zijn menselijke aard en op de deugden van discipline en doorzettingsvermogen. In *Prima Cleonei tolerata*, worden de twaalf werken van Hercules geciteerd in een oude hexameter. Deze tekst werd gekopieerd in het vroeg-13de-eeuwse *Carmina Burana* handschrift, op een ogenblik dat het verhaal al wijd verspreid was. Wanneer Philosophia het lied *Bella bis quinis* voor Boëthius in de gevangenis zingt, worden hem de werken van Hercules in herinnering gebracht, waarbij Hercules' volbrachte opdrachten Boëthius moeten inspireren om 'zijn voorbeeld te volgen', hem daarbij aansporend om nooit in luiheid of angst te vervallen, maar om de aardse bekoringen te overwinnen en naar de sterren op te stijgen. Opnieuw

horen we een muzikale zetting uit de *Cambridge songs*. De Latijnse werken van Pierre de Blois (+ 1212), hofdichter van de Engelse koning Hendrik en koningin Eleanor van Aquitanië, stonden hoog aangeschreven bij de kerkelijke Parijse intelligentsia. Het uitgebreide lied *Olim sudor Herculis*, met zijn ironisch moralistisch refrein (Liefde onteert de verdienste van de roem), zou enorm populair geweest zijn bij jonge studenten theologie, die het verhaal van Hercules goed kenden. Wie kan weerstaan aan de speelse subtekst over ‘grote mannen’ die onder invloed van Venus zichzelf verdwazen?

Naar: Benjamin Bagby, *Monks Singing Pagans, Medieval songs of heroes, gods and strong women – programme notes*.

27/04

Abdij van Park
kerk 20.30u

Concertinleiding door Prof. Sam Barrett (University of Cambridge),
Huis van de Polyfonie (19.30u – Engels gesproken)

Benjamin Bagby

zang, harp, artistieke leiding

Hanna Marti zang, harp

Norbert Rodenkirchen fluiten

Sequentia

Sequentia werd in 1977 opgericht door Benjamin Bagby en Barbara Thornton en geldt als een van de meest innovatieve en gerenommeerde ensembles op het vlak van middeleeuws repertoire. De dertigjarige geschiedenis van het ensemble omvat vele internationale tournees, een grote hoeveelheid opnamen – waaronder het werk van Hildegard von Bingen – maar ook film- en televisieproducties van middeleeuws muzikaal drama. Sequentia speelt bovendien een belangrijke rol in de opleiding van jonge musici overal ter wereld door het geven van cursussen en masterclasses.

sequentia.org

Monks Singing Pagans

Wodan & Christus – co-housing in het Noorden
Toverformules en Bezweringen uit Germaanse en
Angelsaksische bronnen (9de-10de eeuw):

Forsahhistu unholdun? – **Saksische doopeed voor
heidense bekeerlingen**

Gang uz, nesso, mid niun nessinchilinin –

Oude Hoog-Germaanse bezwering tegen ziekte

Eiris sazun Idisi / Phol ende Wodan – **de ‘Magische
bezweringen van Merseburg’**

Wyrn com snican, toslat he man – **uit de Angel-
saksische ‘Negen Kruiden bezwering’**

Wenne, wenne, wen-chichenne – **Angelsaksische
bezwering tegen gezwellen**

Fortuna & Philosophia

O varium Fortune lubricum – **over de aard van
Fortuna, Parijs, late 12de eeuw**

Metra uit de ‘Vertroosting der Wijsbegeerte’ van
Boëthius (ca. 526)

Tha waes riera sum on Rome-byrig – **Angelsaksische
proloog op King Alfred de Grote, 9de eeuw**

Carmina qui quondam studio forente peregi –
Boëthius’ weklacht in gevangenschap

Cum Phoebi radiis grave – **antwoord van Philosophia
Nubibus atris – de leer van Philosophia**

Cleopatra & Dido – suïcidale heidense koninginnen

Nunc est bibendum – **ode van Horatius, Noord-Frans
liedboek, late 11de eeuw**

Vaga – **instrumentale versie van een sequens uit het
Winchester Troper, 11de eeuw**

O decus, o lybie regnum – **klacht van Dido, Frankrijk,
late 12de eeuw; uit de Carmina Burana**

Stans a longe – **instrumentale versie van een sequens
door Notker van St. Gallen, 9de eeuw**

Orpheus – de kracht van het lied

Felix qui potuit boni – tekst van Boëthius,
uit de *Cambridge Songs*, vroege 11de eeuw

O fons Bandusie – instrumentale zetting van een
Ode aan Horatius, Zuidfrans handschrift., ca. 1100)

Collis erat collemque – uit de *Metamorfosen* van
Ovidius

Hercules – heldhaftige inspiratie

Prima Olenei tolerata – hexameter uit het *Carmina
Burana* handschrift, vroege 13de eeuw

Bella bis quinis – tekst van Boëthius, uit de *Cambridge
Songs*, vroege 11de eeuw

Olim sudor Herculis – Pierre de Blois (+ 1212),
uit de latere *Cambridge Songs*, 13de eeuw

28/04

Huelgas Ensemble

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

Simone de Bonfont en tijdgenoten
Media vita – Missa pro mortuis

Simone de Bonfont en tijdgenoten

Franco-Vlaamse kunst in Clermont-Ferrand

Van Simone de Bonfont zijn slechts vier composities bekend: drie chansons en een requiemmis, de *Missa pro mortuis cum quinque vocibus*. Alle vier deze werken werden uitgegeven bij de Parijse muziekdrukker Nicolai du Chemin die in de schaduw werkte van zijn twee bekendere collega's Attaignant en Ballard. Bonfont liet de drie chansons in 1551 en 1557 drukken, en zijn complete requiemmis in koorboekvorm in 1556. Dit zijn de enige traceerbare data uit het leven van deze illustere onbekende meester.

Uit het titelblad van de *Missa pro mortuis* vernemen we verder nog dat hij kanunnik en koorleider was in Clermont-Ferrand, vermoedelijk aan de kathedraal. De kwaliteit van de schaars overgebleven composities doet vermoeden dat er nog meer van zijn hand moet zijn geweest, maar zoals met zovele Franse componisten die in de periferie, ver van het Franse Koninklijke Hof werkten (bijvoorbeeld in Dijon, Bourges, Besançon), zijn ook in Clermont-Ferrand vele muziekhandschriften verloren gegaan of vernietigd in de barbaarse nadagen van de Franse revolutie.

In zijn *Missa pro mortuis* toont Bonfont zich onmiskenbaar een volgeling van de franco-Vlaamse stijl die hij duidelijk tot in de details bestudeerd heeft. Zo etaleert hij een virtuoos meesterschap in de behandeling van cantus-firmus-technieken. De gregoriaanse melodieën van de requiemmis plaatst Bonfont haast uitsluitend in de bovenstem, echter met vele on-gregoriaanse omspelingen die meestal in de cadenzen opduiken. De cantus-firmus- melodieën komen dikwijls in lange notenwaarden voor, soms in

excessieve vorm. In het begin van het Sanctus bijvoorbeeld heeft de bovenstem 18 brevissen (maten) lang de toonhoogte 'la' te zingen, vooraleer naar een andere toon over te gaan. Het Hosanna eindigt in de bovenstem op een 13 maten lang aangehouden zelfde noot.

Voortdurend duiken imitatietechnieken op waarvan de kopmotieven van het gregoriaans zijn overgenomen. Hier komt Nicolas Gombert af en toe om de hoek kijken: net zoals de franco-Vlaamse grootmeesters gebruikt Bonifont regelmatig dwarsstanden in de cadenzen (op hetzelfde moment fa# in de bovenstem, fa in de tenorpartijen) in octaaf-afstand, om zo het architecturale ruimtegevoel nog te vergroten. Deze dwarsstanden zijn overigens geen goedkope effectjagerij, maar een logisch gevolg van de toepassing van de solmisatieregels.

Alle delen van Bonifonts Requiem verwijzen naar de esthetiek van het gregoriaans, hetzij door het citeren van de gregoriaanse motieven, hetzij door een melodische behandeling van de contrapuntische stemmen die, alhoewel zij regelmatig verrassende elementen bevatten, steeds met de grootste zorg het gregoriaanse parfum omarmen.

Vanavond worden de delen van de requiemmis afgewisseld met vier composities van franco-Vlaamse meesters op een van de meest diepzinnige teksten uit de gregoriaanse liturgie van de vasten: *Media vita in morte sumus* - midden in het leven zijn wij in de dood, waarvan de eerste in de (Duitse) volkstaal. Martin Luther vertaalde deze tekst reeds in 1524 als volgt: 'Mytten wir ym leben synd'. De drie andere composities zijn stuk voor stuk hoogtepunten van een polyfonie die in haar behandeling van de brede imitaties en evenwichtige vormgeving het contrapunt verheft tot tijdloze kunst.

Paul Van Nevel

28/04

Abdij van Park
kerk 20.30u

Concertinleiding door Elise Simoens, Huis van de Polyfonie (19.30u)

Axelle Bernage superius
Helen Cassano superius
Rosemary Galton superius
Sabine Lutzenberger superius
Paul Bentley-Angell tenor
Adriaan De Koster tenor
Ozan Karagöz tenor
Tom Phillips tenor
Achim Schulz tenor
Matthew Vine tenor
Romain Bockler bassus
Guillaume Oly bassus
Paul Van Nevel artistieke leiding

Huelgas Ensemble

Huelgas Ensemble werd in 1970 opgericht door Paul Van Nevel. Dit vocaal ensemble is uitgegroeid tot een begrip in de internationale muziekwereld. Vanuit een focus op de middeleeuwse en renaissance polyfonie weet het ensemble steeds weer te verblijven met zijn originele programmering, historisch geïnspireerde en vanuit de bronnen gestuurde interpretaties, een opmerkelijke vocale zuiverheid, technische virtuositeit en spontane levendigheid.

Paul Van Nevel richtte in 1970 het Huelgas Ensemble op, dat internationale faam verwierf met zijn uitvoeringen van muziek uit de middeleeuwen en de renaissance met een accent op de Vlaamse polyfonie en onontgonnen repertoire. Van Nevel benadert de muziek vanuit de originele bronnen en trekt jaarlijks een aantal maanden uit om in Europese bibliotheken manuscripten te bestuderen en te transcriberen. Met zijn interpretaties betracht hij een accurate weergave van de tijdsgeest van het repertoire, en dat vanuit de kennis van aspecten als historische uitspraak, voordrachtattitudes, tijdservaring en tempo, en geïmproviseerd contrapunt. Paul Van Nevel is ook actief als gastdirigent, docent en auteur. Voor zijn rijkgevulde carrière werd hij al meermaals gelauwerd.

huelgasensemble.be

Simone de Bonfont en tijdgenoten

Media vita – Missa pro mortuis

Mitten wir im Leben sind à 4

Arnold von Bruck (ca. 1500-1554)

Missa pro mortuis cum quinque vocibus (Parijs, 1556)

Simone de Bonfont (floruit ca. 1550)

Introitus *Requiem aeternam*

Kyrie

Media vita in morte sumus à 6

Jacobus de Kerle (1532-1591)

Missa pro mortuis

Graduale *Si ambulem*

Offertorium *Domine Jesu Christe*

Media vita in morte sumus à 6

Orlandus Lassus (1532-1594)

Missa pro mortuis

Sanctus

Agnus Dei

Media vita in morte sumus à 6

Nicolas Gombert (ca. 1500-ca. 1560)

Missa pro mortuis

Communio *Lux aeterna*

Mitten wir im Leben sind

Mitten wir im Leben sind
Mit dem Tod umbfangen
Wen suchen wir der Hilfe
tu Dass wir gnad erlangen
Das bist du, Herr,
alleine Uns reuet unser Missetat
Die dich, Herr, erzürnet hat.

Heiliger Herre Gott,
heiliger starker Gott,
heiliger barmherziger Heiland,
du ewiger Gott.
Lass uns nicht versinken
in des bitteren Todes Not.
Kyrie eleison, Christe eleison,
Kyrie eleison.

Introitus

Requiem aeternam dona eis Domine
et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus Deus in Sion
et tibi reddetur votum in Jerusalem:
exaudi Deus orationem meam
ad te omnis caro veniet.

Kyrie

Kyrie eleison
Christe eleison
Kyrie eleison

Media vita in morte sumus:

Media viat in morte sumus
quem quaerimus adiutorem,
nisi te, Domine,
qui pro peccatis nostris iuste irascaris.
Sancte Deus, sancte fortis,
sancte et misericors salvator noster,
amarae morti ne tradas nos.

Tenor: Peccatores te rogamus audi nos.

Midden in het leven zijn
wij met de dood omvangen
Wie zoeken we als onze Helper
om genade te krijgen
tenzij U, Heer,
die terecht om onze zonden
vertoord zijt?

Heilige God,
heilige sterke God,
heilige, barmhartige Verlosser,
Gij eeuwige God.
Lever ons niet over
aan de bittere dood.
Heer ontferm u, Christus ontferm u,
Heer ontferm u.

Heer, geef hen de eeuwige rust
en het eeuwige licht verlichte hen.
U komt een lofzang toe, o God, in Sion,
U moet een dankoffer gebracht worden
in Jerusalem: verhoor mijn gebed,
tot U komt alle vlees.

Heer, ontferm U over ons,
Christus, ontferm U over ons,
Heer, ontferm U over ons.

Midden in het leven zijn wij met de dood omvangen:
Wie zoeken we als onze Helper
tenzij U, Heer?
Die terecht om onze zonden vertoord zijt?
Heilige God, heilige sterke,
Heilige, barmhartige verlosser,
lever ons niet over aan de bittere dood.

Wij zondaars, wij bidden u, verhoor ons.

Graduale

Si ambulem in medio umbrae mortis
non timebo mala
quoniam tu mecum es, Domine.
Virga tua et baculus tuus
ipsa me consolata sunt.

Zelfs als ik wandel onder de schaduw van de dood
zal ik geen kwaad vrezen,
want Gij zijt met mij, Heer.
Uw roede en Uw staf,
zij hebben mij getroost.

Offertorium

Domine Jesu Christe, Rex gloriae,
libera animas omnium fidelium defunctorum
de manu inferni, et de profundo lacu:
libera eas de ore leonis
ne absorbeat eas tartarus.,
ne cadant in obscura tenebrarum loca:
sed signifer sanctus Michael repraesentet eas in
lucem sanctam:
quam olim Abrahae promisisti et semini eius.

Heer Jezus Christus, Koning van de heerlijkheid,
verlos de zielen van alle overledenen
van de hellestraffen en uit de diepe put:
bevrijd hen uit de muil van de leeuw,
laat de afgrond hen niet verslinden,
laat hen niet neerstorten in duisternis:
maar uw banierdrager, de Heilige Michaël, moge
hen binnenleiden in het heilige licht, dat Gij eertijds
beloofd hebt aan Abraham en zijn afstammelingen.

Hostias et preces tibi
Domine offerimus
tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie
memoriam agimus:
fac eas Domine, de morte transire ad vitam:
quam olim Abrahae promisisti
et semini eius.

Wij dragen U, o Heer,
offers en lofgebeden op;
neem ze aan voor die zielen,
die wij heden
gedenken:
doe hen, o Heer, overgaan van de dood naar naar het
leven: zoals Gij eertijds beloofd hebt aan Abraham
en zijn afstammelingen.

Media vita in morte sumus

Midden in het leven zijn wij met de dood omvangen

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra
gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit
in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Heilig, heilig, heilig
de Heer, de God der hemelse machten,
vol zijn hemel en aarde
van uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.
Gezegend Hij die komt
in de naam van de Heer.
Hosanna in den hoge.

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
geef hen rust.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
geef hen rust.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
geef hen eeuwige rust.

Media vita in morte sumus

Midden in het leven zijn wij met de dood omvangen

Communio

Lux aeterna luceat eis Domine:
cum sanctis tuis in aeternum
quia pius es.

Requiem aeternam dona eis Domine:
et lux perpetua luceat eis.

Cum sanctis tuis in aeternum
quia pius es.

Het eeuwige licht verlichte hen, Heer,
bij Uw heiligen in eeuwigheid,
omdat Gij goed zijt.

Geef hun de eeuwige rust, Heer,
en het eeuwige licht verlichte hen.

Bij Uw heiligen in eeuwigheid,
omdat Gij goed zijt.

Partners

Alamire Foundation

De Alamire Foundation, Internationaal centrum voor de studie van de muziek in de Lage Landen, werd in 1991 opgericht als een samenwerkingsverband tussen KU Leuven, Onderzoeksgroep Musicologie en Musica, Impulscentrum voor Muziek. De organisatie stelt zich tot doel hoogkwalitatief onderzoek naar het muziekleven in de Lage Landen tot ca. 1800 te voeren, te stimuleren en te coördineren. Daarnaast is er aandacht voor de lokalisatie, inventarisatie en conservatie van het muzikaal patrimonium in Vlaanderen en voor de ontsluiting van dit vaak onbekend erfgoed voor een zo breed mogelijk publiek. Vandaag is de Alamire Foundation dankzij het Alamire Digital Lab en zijn expertisecentrum – het Huis van de Polyfonie – meer dan ooit een dynamisch centrum met internationale uitstraling.

www.alamirefoundation.org
tel. 016 38 92 85

30CC

30CC – het cultuurcentrum van Leuven – is een vlag die vele ladingen dekt: van concerten over dans en literatuur tot theater. Ook op vlak van locaties is diversiteit troef: 30CC plant voorstellingen in de Schouwburg, de Minnepoort, het Wagehuys, de Romaanse Poort, de Predikherenkerk en andere schitterende plaatsen in Leuven en omgeving. Dit huis programmeert voor iedereen en gaat de uitdaging aan om Leuven ook op cultureel vlak te laten bruisen! Naast een grote kijkdoos wil 30CC ook een laboratorium zijn waar gewerkt wordt aan ideeën voor morgen: een creatieve vrijstaat waarin artiesten kunnen excelleren.

www.30CC.be
tel. 016 23 84 27

Abdij van Park

De Abdij van Park is een 42 hectare grote, groene oase aan de stadsrand van Leuven en een van de best bewaarde kloostercomplexen met alle elementen van een abdij uit het ancien régime. Om dit unieke, historische geheel niet verloren te laten gaan, sloot de norbertijnen-gemeenschap in 2003 een erfpachtovereenkomst af met de stad Leuven. De site werd opgedeeld in zones met aangepaste herbestemming. Zo werd onder meer de voormalige Mariapoort gerestaureerd en als het Huis van de Polyfonie in gebruik genomen door de Alamire Foundation. Andere blikvangers zijn de abdijkerk, het Wagenhuis (Kerk in Nood) en PARCUM, Dialoogmuseum voor religie, kunst en cultuur.

www.visitleuven.be/nl/abdij-van-park
tel. 016 40 01 51

Praktische informatie

Tickets

30CC / Ticketbalie, Rijschoolstraat 4-3000 Leuven
Tickettelefoon: 016 300 900

De tickettelefoon is open van maandag tot en met vrijdag van 12u tot 18u; op zaterdag van 12u tot 17u.
www.30CC.be

Concertbalie: 45 minuten voor aanvang van de voorstelling kunnen op de concertlocatie tickets worden aangekocht.

Ticketprijzen

Prijs voor de concerten: €20 op 26 april en €22 op 21, 27, 28 april

Voor meer informatie en voorwaarden: www.30CC.be of 016 300 900

Meer informatie over Passie van de Stemmen

www.alamirefoundation.org / contact@alamirefoundation.org

Telefoon: 016 38 92 85

www.30CC.be / info@30CC.be

Telefoon: 016 23 84 27

Uw steun

Steun het Leuven Chansonnier Fund.
Schenkingen zijn welkom op het rekeningnummer van de Koning Boudewijnstichting:
IBAN BE10 0000 0000 0404
BIC BPOTBEB1 (BPost bank)
Koloniënstraat (P28), 1000 Brussel
Structurele mededeling: 181/1140/00240
Giften vanaf €40 zijn fiscaal aftrekbaar.

samenstelling en redactie

Pieter Broeckaert
Stratton Bull
Bart Demuyt
Annick Dumalin
Ann Kelders
Klaartje Proesmans
Jo Santy
Hendrik Vanden Abeele
Paul Van Nevel

eindredactie

Bart Demuyt, Klaartje Proesmans,
Jo Santy

curator

Bart Demuyt

medewerkers

Stratton Bull
David Burn
Bart Demuyt
Annick Dumalin
Ann Kelders
André Kockaerts
Roeland Pancken
Robrecht Penders
Klaartje Proesmans
Jo Santy
Stefan Van Lani
Technische ploeg 30CC

vertalingen

AMUZ
Ike Cialona (Organisatie Oude
Muziek Utrecht)
Klaartje Proesmans
Jo Santy
Ann Tilman

vormgeving

Pascal Van Hoorebeke

druk

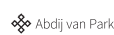
Drukkerij Paesen

v.u. Bart Demuyt,
Mgr. Ladeuzeplein 21,
3000 Leuven
wettelijk depotnummer
D/2018/12.118/1

cover

Prent in Antonius Sanderus, Chorographia
sacra Brabantiae, Den Haag, Christiaan
van Lom, 1726 (collectie De Vrienden van
de Abdij van 't Park)

Een initiatief van

Met dank aan onze mecenasen, subsidiënten en partners

